

אשכול יוסף

מאצרותיו דרבי יוסף זוי סימן טוב שליט"א
מוזבר הספרים "כרם יוסף" וע"א ס' פניה"ק ירושלים תובב"א

משנת קודשנו:

מתוך משא רבינו רה"י בזנוכה

מזן הגר"ד כהן שליט"א ר"י "זברון" בהיכל ישיבת "כרם יוסף" לבני עליה מצטיינים

אנחנו נתאספנו כאן בימי הזנוכה, ימים נשגבים מאד, אבל ימים שצריכים חיזוק. שמעתי פעם שהסבא מקלם ז"ל היה אומר שמה שכתוב בגמ' (סוכה נב.) כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו, זה לא הולך רק על בני אדם, אלא גם על ימים, ככל שהימים גבוהים ויותר גדולים כך גם כן יצר הרע עובד באותם ימים יותר חזק. כך כתוב בשל"ה הק' שזה ימים לחיזוק תורה שבעל פה, ודוקא הימים הללו נהפכו לימים של רפיון, אבל בודאי אשריכם שזכיתם להיות מאלו שיתחזקו בימים של רפיון, יום שיש בו ימים של רפיון, זנוכה לדאבוננו זה זמן של רפיון, ולהתחזק בלימוד תורה בימים האלה אין לך דבר נשגב וגדול יותר מזה.

יש קושיא של הבית יוסף, לא הקושיא המפורסמת. אנחנו אומרים בתפילת על הניסים, מסרת גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים וטמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים וזדים ביד עוסקי תורתך, הרי כל דבר כאן זה דבר והיפוכו, רשעים ביד צדיקים, טמאים ביד טהורים, גיבורים ביד חלשים, אבל מה הפשט זדים ביד עוסקי תורתך, הלא אין זה דבר והיפוכו?

הבית יוסף מתרץ בכמה מילים ואינו מסביר: "על שם הפסוק (תהלים ק"ט) "זדים הליצוני עד מאד מתורתך לא נטית" כך לשון הב"י. ומה התשובה לשאלה, ומה התיירץ שכתוב בפסוק זה?

צריך לדעת, איך טימאה יון את עם ישראל? בספר יוסיפון מספר שיון בנתה בתי תיאטראות ובתי קרקסאות, היום אנחנו יודעים שיש תרבות חיים של החילונים של זמנינו, אסור לקטרג על יהודים, אבל זה המציאות שיש כזה מציאות של תרבות חיים בכל העולם, אנשים עוסקים בספורט, בתיאטרון, מה משותף לכל? לבלות את החיים על כלום! יון בנתה לעם ישראל, בתוך עם ישראל, בתוך אר"י בתי תיאטראות וקרקסאות להפוך אותנו למתייוונים, זה היה תכליתה של יון. הגיע עם ישראל למצב שהגיעו עד אנטיכוס, שכבר לא הסתפק בוה, הוא ראה שלא על כולם זה עובד, יש אנשים שעדיין עומדים נגד, אנטיכוס בא וגזר גזירה מי שיעסוק בתורה או שומר שבת אחת דתו להמית. אבל יסודה של יון זה המלחמה להביא את תרבות יון לעם ישראל ולהשכיח תורתך, כל המלחמה היתה מלחמה רוחנית, יון לא יכלה לסבול ולקבל שיש משהו שונה שעומד מעל תרבות יון.

המהר"ל אומר, שיון זה חכמת העולם, חכמת הטבע, יפייפותו של יפת זה יון. יון נותנת מקום לתרבות הגוף, להוד ולהדר של הגוף, ליופי של הגוף, יון מהדרת את חכמת הטבע, ויון לא יכולה לקבל מושג של חיים רוחניים שעומדים מעל תרבות יון, של חיי תורה ומצוות של עם ישראל, לכן באה יון ורוצה להשכיח תורתך, בגלל שיון היא השפיץ של חכמת העולם, היא השפיץ של תרבות יון, התרבות המתנגדת לה ביותר זה עם ישראל, ועל זה באה המערכה של יון, זה היסוד של להשכיח תורתך.

אני חושב שזה פשוטם של דברים, שהבית יוסף מביא שהפסוק שאומרים אנשי כנסת הגדולה: "זדים הליצוני עד מאד מתורתך לא נטית", זה היסוד לזדים ביד עוסקי תורתך. כתוב שיון זה זדים הליצוני עד מאד, ולמה? כתוב בגמ' במסכת עבודה זרה "אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים וברך חטאים לא עמד ובמושב ליצים לא ישב כי אם בתורת ה' חפצו". אומרת הגמ' מה זה מושב ליצים, אלו בתי תיאטראות ובתי קרקסאות של עובדי כוכבים, זה מושב ליצים, וזה מה שיון באה להביא לעם ישראל, זה הפשט זדים הליצוני עד מאד. ואז אומר הבית יוסף, שהדבר והיפוכו הוא, מתוך לא נטיתי. מה המשמעות של הפסוק? בפסוק סוף אחרי מות: "ולא תלכו אחרי חוקות העמים", אומר רש"י אלו בתי תיאטראות ובתי קרקסאות של עובדי כוכבים! ומה זה חוקות שלנו? כתוב ברש"י "אם בחוקותי תלכו" שתהיו עמלים בתורה! יש חוקותי ויש חוקות הגויים! חוקות הגויים בתי תיאטראות ובתי קרקסאות. בחוקותי תלכו, עמלים בתורה.

מה המשמעות של הדברים? פירושו של דבר מה שקוראים היום תרבות החיים, מה שמעסיק את הבן אדם, מה שמרכז את חייו. חוקות הגויים, כמה שיותר לבלות, חיים שאין בהם סיפוק, חיים ריקניים, עובדים בשביל ספורט, לבלות חייהם לטילל פה לטילל שם, זה חוקות הגויים, ולא תלכו אחרי חוקות הגויים, אחרי בילויים ריקים מכל תוכן. בחוקותי תלכו שתהיו עמלים בתורה, לנו יש את החוקות שלנו, תרבות החיים שלנו, תלמוד תורה זה לא רק מצוה, תלמוד תורה זה דרך חיים, תלמוד תורה פירושו שאדם חי שכל מערכת החיים שלו זה תורה, זה הפשט ת"ת.

מדוע לא קנסו מי שישכח להדליק נר הזנוכה להוסיף שמן בנר כעין מה שמצינו שקנסו בנר שבת?

כתב הרמ"א בדרכי משה ובשו"ע (או"ח רס"ג ס"א), בשם המהרי"ל (הל' שבת סע' א'), אשה ששכחה ולא הדליקה נר שבת, צריכה כל ימיה להוסיף על נר של מצוה, יותר ממה שהיתה רגילה להדליק עד עתה, והביא שם שכן נוהגות הנשים, שכל ששכחה פעם אחת מודלקת כל ימיה ג' נרות, וסמכו על דברי המרדכי (ר"ה ריש פרק י"ט ס' תש"ב) שיכולין להוסיף על דבר המכוון, וכן כתב שם האשיר"י (פ"ד ס' ג').

וקשה מדוע דוקא גבי נר שבת קנסו את השוכח, ומדוע בנר הזנוכה לא קנסו שיוסיף שמן בנר, וכיו"ב מצוינו לעניין ענייה ששכחה להדליק נר שבת, שכי' המשנ"ב שם בשם האליה רבה, שתוסיף כל ימיה מעט שמן בנרות, ואם רגילה להדליק בנרות, תדליק בנר ארוך יותר, וא"כ מדוע בנר הזנוכה לא קנסו את השוכח להוסיף שמן בנר?

ישוב א' - בנר שבת החמירו משום שלום בית

נראה ליישב בס"ד דשאנו נר שבת שקנסו את השוכחת, והחמירו בו, לפי שהדלקתו משום שלום בית, הקפידו בו ביותר, וכמ"ש בגדרים (סו): להכמי ישראל שדרשו בעצמם, ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים המאיריים בספק, אנו על אחת כמה וכמה, ע"ש. וכיו"ב איתא בשבת (ג): אמר רבא, פשיטא לי נר ביתו ונר הזנוכה, נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו. נר ביתו וקידוש היום, נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו.

ישוב ב' - כל יום בהזנוכה הוא דין בפנ"ע

ידי"ג מרן הרי"ד שליט"א מחו"ר בהמ"ד לדיינות "ברכת אברהם", השיבני דבנר הזנוכה לא שייך לקנסו שיוסיף שמן ביום אחר, כי כל יום הוא דין נפרד בפנ"ע, להודאה על הנס של אותו היום, ונמצא שאם יוסיף שמן לא תיקן מה שחיסר ביום האחר, כי הוא דין בהודאה, ולא שייך ביום הזה להודות מה שהיה צריך להודות אמש, כי היום יש דין הודאה נוספת בפנ"ע, ועוד דכל יום הוא דין הודאה על נס אחר שהיה בשמן כנועד, משא"כ בנר שבת, שכל השבתות א' הם, ומתקן בשבת זו מה שחיסר בכבוד שבת של האחרת. ועוד שאף אם יבואו להוסיף שמן בכל שנה בחזונה, באותו יום שחיסר, ג"כ אינו מתקן, לפי שבנר הזנוכה שאינו מדין כבוד הזנוכה, אלא משום פרוסומי ניסא, כל שנה הוא דין בפנ"ע לפרסומי ניסא.

ישוב ג' - המצוה בהדלקה עצמה

עוד השיבני מרן הרי"ד שליט"א ע"פ מאי דקו"ל ככתה אין זקוק לה, שעיקר המצוה רק בעצם ההדלקה, ולא במה שהנר הולך ודולק, ולכן לא שייך לקנסו להוסיף שמן שימשיך לדלוק עוד, דבזה לא מתקן מה שלא הדליק. משא"כ בנר שבת אין דין בהדלקה, אלא שהנרות ידלקו ויאירו בבית, וכמ"ש התוס' במס' שבת (כה: ד"ה חובה), אודות נר שהיה דולק מבעוד יום, אם בערב שבת צריך לכבותו ולהדליקו.

ישוב ד' - לא חששו לשכחה במצוה הבאה מזמן לזמן

ידי"ג הגאון רבי אליהו ברכה שליט"א מח"ס "תולדות נח" ומחו"ר בהמ"ד לדיינות "ברכת אברהם", תירץ עוד, דדוקא בנר שבת שזמנה בכל שבוע חששו שיפגע ולא ידליק, משא"כ נר הזנוכה שהוא מצוה מזמן לזמן, שנוהגת רק פעם בשנה, לא חששו שיפגע ולא ידליק, דאדרבה מטעם זה מברכים על מצוה הבאה מזמן לזמן שהחינו. ועוד יש להוסיף, דשאנו נר שבת שזמנה קבוע לערב שבת, שהוא זמן לחוץ ודחוק מאד, לסיים כל ההכנות לפני שבת, לכן יש חשש פשיעה ושכחה, משא"כ נר הזנוכה, שאין זמנה קבוע לע"ש.

יישוב ה' - נר חנוכה מצוה הביבה

ע"ל דשאני מצות נר חנוכה, שהיא מצוה חביבה לא יבוא לשכוח, כמ"ש הרמב"ם בהל' חנוכה (פ"ד הלכה י"ב), וז"ל: "מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד, וצריך אדם להזהר בה כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח האל והודיה לו על הנסים שעשה לנו, אפילו אין לו מה יאכל אלא מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן ונרות ומדליק".

יישוב ו' - נר שבת להנאתו ועלול לשכוח

עוד יש לחלק דשאני מצות נר חנוכה שהיא מצוה לפרסומי ניסא, לכבוד הבורא יתברך, ואינו להנאת האדם, ואדרבה אסור להשתמש בהם, לכן נותן דעתו יותר ולא ישכח להדליקם, משא"כ נר שבת שכל מהותה לצורכו ולהנאתו, שיאיר ביתו בשבת, כמ"ש בגמרא (שבת כג:) שנר שבת הוא משום שלום ביתו, לכן עלול לשכוח.

יישוב ז' - דומיא דמנורה דל"ש קנס

ע"ל בס"ד ההדלקת נרות חנוכה הוי דומיא דמנורה, וא"כ לא שייך כלל לקנוס על זה, כמו שבמנורה לא שייך על זה דין קנס, וכמו במנורה שהנרות אינן קנייני ומצוה פרטית של הכהן גדול, אלא זוכה הוא לקיים ההדלקה, ואדרבה הדלקה בור כשרה, וכמו כן נרות חנוכה דהוי דומיא דמנורה, א"כ לא שייך בוה לקנוסו להוסיף שמן או נר בהדלקה.

יישוב ח' - נר חנוכה עיקר החיוב על האיש

לכא"ל ע"ל דבנר חנוכה שעיקר חיוב ההדלקה על האיש, נר איש וביתו. וכמ"ש הב"ח (תרע"ז ס"ג), שמוצה מן המובחר שילך האיש לביתו וידליק נר חנוכה בעצמו, ולא יסמוך על הדלקת אשתו. וידוע מ"ש החת"ס שבדוקא תיקנו שהאיש ידליק לכתחילה, דכל כבודה בת מלך פנימה. לכן לא חששו שישכח להדליק, שהאיש מצווה ורגיל במצוות, והרי הוא זהיר ורגיל בהן, משא"כ האשה, אע"פ שבעלמא זריזות הן, מ"מ טרודה בענייני הבית, ואינן זריזות בקיום המצוות.

יישוב ט' שאני נר חנוכה שנעשה בפרסום

ע"ל כיון דנר חנוכה הוא משום פרסומי ניסא, ומדליקים אותו ברוב עם, ובפני הרבים, ובני הבית, אין חשש כ"כ שישכח להדליק, כי המצוה מסורה לרבים, ואינה מצוה פרטית כמו בנר שבת, שהאשה מדלקת בפני עצמה. ולכן אם ישכח להדליק נר חנוכה, וזיכורו בני ביתו, וכעין מ"ש המאירי (מגילה ד:): ליישב קושיית התוס' (שם), מדוע גזרו רק על שופר ומגילה בשבת שמא ילך אצל חכם ויבוא להוציא ד' אמות ברה"ר, ובמילה לא גזרו, שהמילה מסורה לאבי הבן והמוהל ומצוי שיהיו זריזין בה.

יישוב י' - שלא לבייש את השוכה

שמא ע"ל דכיון שעיקר הדלקת נר חנוכה להדליקו בחוץ. ועוד דבשונה מנר שבת, מקפידים לא להוסיף נרות, ורובא דעלמא מניחים שמן בצמצום, לכן לא תיקנו לקנוס את השוכה, כדי שלא לביישו, לפי שהיא מצוה הנעשית ברבים.

יישוב י"א - יכול לקיים ברכת הרואה

לכא"ל ע"ל דשאני נר שבת שקנסוה, לפי שאם שכחה ולא הדליקה עד השקיעה, אין לה יותר אפשרות לקיים מצות הדלקת נרות שבת, ונמצא שהתבטלה המצוה לגמרי. משא"כ נר חנוכה אף אם שכח להדליק ויצא לדרכו, יכול לברך ברכת הרואה, שעשה ניסים, ע"י ראיית נרות של אחרים.

מתחילים את בראשית... עם מתיקת התורה!

הספר שיאיר לכם את שולחן השבת

"אשכול יוסף"

קושיות מרתקות, תירוצים רבים!

• 1000 עמודים גדושים • עריכה משובחת • הסכמות נלהבות •

מתוך הסכמת מו"ר הגר"ד כהן שליט"א ראש ישיבת "הכרוב"
 "...והוא ספר מיוחד המביא את אור פרשת השבוע, ותועלת גדולה הוא לכל בית של תורה, ואין עורך לתועלת בספר זה, והוא זכות הרבים ממש כאשר הרבה נהנים ומתענגים על הדברים, וגם אני מתענג עליהם הרבה, ובודאי יתקבל באהבה וחובה לתועלת ולברכה ולהגדיל תורה ולהאדירה..."

כן ניתן להשיג את שאר ספרי המחבר הרה"ג יוסף חי סימן טוב שליט"א הספרים שקושרים את נפש האדם במתיקות ועריבות התורה:

- סדרת הספרים "כרם יוסף" על מסכתות הש"ס (6 כרכים)
- "טבעת יוסף" הלכות ומנהגי חופה וקידושין ודרשות לשבע ברכות
- "שאגת יוסף" ענייני סכנה רפואה ופקוח נפש בהלכה ובאגדה
- "המערה" ענייני רשב"י עשרות מערכות מרתקות

בי-ם: "יפה נוף" צומת בר אילן / "הפצת ספרי קודש" דוד 1 / "הספריה הספרדית" מול בנק דואר בוכרים / "ולדמן" בהמ"ד בעל בני ברק: משפ' שבתאי ר' עקיבא 44 פינת הרב קוק, טלפון: 03-5796146 (9 באינטרקום).
 ביתר: משפ' סימן טוב, רח' בן זכאי 7 - 02-5808831 רכסים: כהן, הערבה 5 פלא' 054-84-89162
 אשקלון: תנת "מוריה" העבודה 28. בית משמ: משפ' החמורוב 052-7606856
 אופקים: הרב חזן 0533161507 רח' יוסף קאריו 55/4 תנחיה: משפ' ארביב, הפורצים 10/2 פלא' 050-41-36465

לברורים נוספים: 054-84-60007/8 או 052-5373570

הנה הגם שודאי א"א לקנוס שיוסיף עוד נר, שהרי הדלקת הנרות בכל יום לפי אותו היום, ויש חשש שיניח הנר הנוסף ע"י הנר הקבוע, ויהיה ריבוי בנרות, יותר מדין הנרות שמדליק באותו היום. אולם עדיין יש לקנוס שיוסיף שמן בנר, דהנה בגמ' שבת (כא:): מבואר בשני תירוצי הגמ', שלדעה אחת החיוב להדליק תוך חצי שעה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, ואם לא הדליק בתחילה, מדליק והולך כל זמן זה, שאין דין שהנרות ידלקו חצי שעה, וא"כ לתירוץ זה שייך לקנוס, שיוסיף שמן שידלוק כל החצי שעה. ועוד לפי התירוץ השני כל מ"ש זמן זה, זה רק לשיעור השמן שצריך לדלוק, והיינו חצי שעה, ואפשר להדליק גם אחרי הזמן הנ"ל, וא"כ שפיר שייך לקנוס שיוסיף שמן בנר. נמצא שלפי ב' תירוצי הגמ' שייך לקנוס להוסיף שמן בנר. וכן יש להביא ראיה מ"ש האגודה, והובא גם במשנ"ב בשם י"א, שאכסנאי משתתף בפריטי להוסיף מעט שמן. הרי ששייך פרסומי ניסא בתוספת הזמן. ויל"ע דלכא"ו אם לא היה פרסומי ניסא בתוספת שמן וזמן ההדלקה, היה שייך בל תוסף בריבוי שמן אם מתכוון לשם מצוה. ועוד י"ל דשייך מצוה בריבוי שמן, דומיא דמנורה, דאדרבה אם בא להדליק כל הלילה, וזכור לטוב. ועוד דאדרבה ידוע שהגרי"ז מדייק ברמב"ם, שבמקום שתכלה רגל מן השוק, הוי יותר מחצי שעה, צריך ליתן שיעור שמן לכל זמן זה.

מדוע נשים לא נהגו להדליק מדין מהדרין?

הנה איתא בגמרא (שבת כג), אשה ודאי מדליקה, דאמר רבי יהושע בן לוי נשים חייבות בנר חנוכה, שאף הן היו באותו הנס. ואדרבה נעשה הנס על ידי יהודית, שהרגה אותו הגמון (עי' רש"י שם, תוס' מגילה דף ד ע"א). וא"כ מדוע נשים לא נהגו להדליק נרות חנוכה?

יישוב א' - כל כבודה בת מלך פנימה

מפורסמים דברי רבנו החת"ס (שבת, שם) שפירש שאין זה מן הצניעות שנסים ידליקו נרות, שבתחילה כשתיקנו נר איש וביתו, ותיקנו להדליק על פתח ביתו מבחוץ (שבת כא:), והיו מהדרין יוצאים ומדליקים בעצמם נוסף על הדלקת בעל הבית, ולא נמצא אשה שתהיה מהמהדרין, כי אין כבוד נשות ישראל לצאת לחוץ לרשות הרבים לעיתותי ערב ולהדליק בין האנשים.

צא ולמד מ"ש בע"ז (יח), אמר ר' יוחנן פעם אחת היתה בתו של רבי חנינא בן תרדיון, מהלכת לפני גדולי רומי, אמרו כמה נאות פסיעותיה של ריבה זו, מיד דקדקה בפסיעותיה, ונגזר עליה שתשב בקובה של זונות. וכ' שם רש"י דבר נורא נוראות, שכל האיסור שלה היה, משום דכתיב, "כל כבודה בת מלך פנימה".

ויש להוסיף שלדעת הרמב"ם (פרק י"ד מהל' נזקי מומן הלכה י"ג) ועוד ראשונים, צריך לישב ולשמור על נר חנוכה שלא יזיק, ומנהג ראשון לא זו ממקומו. ובספר אמונת עתיד (חנוכה עמ' קל"ט), הוסיף לבאר שאין האשה מפסדת מה שאמרו חז"ל (כג:), הזהיר בנר חנוכה זוכה לבנים ת"ח, כי ע"י שהאשה זהירה בצניעותה זוכה לבנים ת"ח, כמ"ש במדרש (מד"ר נשא ח' ט'), עה"פ (תהלים קכ"ח ג'), "אשתך כגפן פוריה", בזמן שנוהגת עצמה דת יהודית שהיא צנועה, זוכה ויוצאין ממנה בנים בעלי משנה בעלי מקרא בעלי מעשים טובים. וכבר ידעת שיהודית מסרה עצמה על צניעות ננות ישראל, לבטל גזירת ההשתדכות עם ההגמון תחילה. ומטעם זה עיקר נס חנוכה, נעשה ע"י יהודית שמסרה עצמה על הצניעות, לכן זכו בחנוכה לבנים ת"ח ע"י מצות נר חנוכה.

יישוב ב' - נשים לא שייכות בנס פך השמן

הגאון רבי יוסף כהנא ליברמן זצ"ל בספר דרכי זקנים (עמוד ג"ז) מתרין, דהנה אמרו בגמרא שבת (כא:), מאי חנוכה, ופירש רש"י על איזה נס קבעוה? ומתרתא הגמרא על נס פך השמן. וכ"כ הטור (ס' תרע"א): ויען כי אירע הנס בנרות, תקנהו להדליק נרות בכל לילה כדי להזכיר הנס. והרי נשים חייבות בנר חנוכה משום שאף הן היו באותו הנס, ונשים לא היו בנס פך השמן, אלא רק בנס שגם עליהם היתה הגזירה, וגם נעשה הנס ע"י יהודית, שהרגה לאותו הגמון (עיי' רש"י שבת, תוס' מגילה דף ד ע"א). ומתוך דבריו י"ל שלכן לכתחילה עדיף שתצא האשה בהדלקת הבעל, שבוה כלול גם טעם נס פך השמן. ויותר נראה, שעיקר התקנה בהדלקת הנר, משום שבטלה גזירת יוון, ותשועת ה' שניצחו בני חשמונאי את היוונים, והרגה יהודית את אותו הגמון. ומפני נס פך השמן תיקנו להדר בהדלקת הנרות, שיוסיף נר ולכל א' מבני הבית, ונשים שייכות רק בטעם ראשון, ואינה שייכת בהידור.

יישוב ג' - נשים לא היו חייבות למסור נפשם כקרקע עולם

בשו"ת עולת שמואל (סימן ק"ה), והובא בקצרה במשנ"ב (ס' תרע"ה סק"ט), מבאר שלכתחילה אשה אינה צריכה להדליק בעצמה, דגזירה דחנוכה לא היה להשמיד ולכלות את הגוף, אלא להעביר הדת, ולאנשים היתה הגזירה "כתבו לכם על קרן השור, שאין לכם חלק באלוקי ישראל", ועל הנשים היתה הגזירה שתבעל לטפסר תחילה. והנה מדין תורה, רק אנשים היו חייבים למסור נפשם על קידוש השם, אבל נשים פטורות דקרקע עולם הם. משום כך בפסח אנשים ונשים שווים בנס, דקושי השעבוד היה בשתיהן, וכן בנס פורים, על כולם היתה הגזירה להשמיד להרוג ולאבד. אבל נס חנוכה איש ואשה אינם שווים, לכן בנר חנוכה אינם בכלל מהדרין, והם רק טפילות לאנשים.

היאך כותב הרמב"ם "מצות נר חנוכה חביבה", והלא אסור לומר שמועה זו נאה?

הנה יש להקשות היאך כ' הרמב"ם (הל' חנוכה פ"ד הלכה י"ב) על מצות נר חנוכה, "מצוה חביבה היא עד מאד", ולכאורה איסור יש בדבר, כמו שמצינו בעירובין (סד), א"ר יהודה אמר שמואל אפילו שכירו ולקטו נותן עירובו ודיו, א"ר נחמן "כמה מעליא הא שמעתא". א"ר יהודה אמר שמואל שתה רביעית יין אל יורה. א"ר נחמן "לא מעליא הא שמעתא", דהא אנא כל כמה דלא שתינא רביעיתא דחמרא לא צילא דעתאי. א"ל רבא מ"ט אמר מר הכי, [זו נאה וזו אינה נאה, רש"י], והא"ר אחאי ב"ר חנינא, מאי דכתיב "ורועה זונות יאבד הון", כל האומר שמועה זו נאה ושמועה זו אינה נאה, מאבד הונה של תורה. א"ל חוזר אני בי, ופירש רש"י: רועה זונות, נוטריקון זו נאה וארענה ואעסוק בה כדי שתתקיים ביד. (וע' רש"י משלי כ"ט ג', שאין זונות במקרא מלא, אלא זה בלבד). וא"כ צ"ע שכמו כן אסור לומר על מצוה שהיא חביבה, דמשמע מזה כאילו היא חביבה ואחרת לא, וכמו שאסור לומר על שמועות?

ונראה ליישב דלק"מ שדוקא על שמועות בלימוד אסור לומר כן, וכן יש לדייק מרש"י שפירש: "זו נאה וארענה ואעסוק בה, כדי שתתקיים ביד". ודבר זה שייך דוקא בלימוד, שצריך לעסוק בו, כדי שתיקבע בלב האדם, ותתקיים בו. משא"כ עיקרי המצוות, שא"צ לעסוק בהן לזכרם כדי לקיימם, והכל נותנים ליבם לקיים את כל המצוות, ממילא אם אומר על מצוה זו נאה, אין משמעותה שמצוה אחרת אינה נאה.

ועיין עוד למרנא ורבנא רבינו עובדיה יוסף וצוקל"ה בשו"ת יביע אומר (ח"ב יו"ד סי' ט"ז), שדן במי שאומר על שמועה או חידוש, ששמועה זו יפה, האם יש איסור בדבר, כפי שנוהגים בזה הרבה מתופסי וחובשי בהמ"ד. והאריך שלדעתו ושכן מוכח מרש"י, שדוקא באומר זו נאה וזו אינה נאה אסור, אבל אם רק אומר זו נאה שפ"ד. והביא שמצינו כן בכמה מקומות בש"ס שהאמוראים מקלסים שמועות חבירהם בבית המדרש, כמ"ש כמה מעליא הא שמעתא, בברכות (יד:), כתובות (כא:), שבעות (מה:), וכה"ג ב"ק (כ:), ב"ב (גא:), זבחים (ב:), ובמס' שבת (קד:), אתו דרדקי האידינא בבהמ"ד, ואמרו מיילי דאפילו בימי יהושע בן נון לא איתמר כוותיה. ולא אמרינן דהוי כפוגע בכבוד כל השמועות שנאמרו מדורות הנביאים והתנאים עד האידינא. והביא שנחלקו בזה המפרשים, שהמהרש"א כ' שגם אם אומר רק שמועה זו נאה, אסור. וכ"כ בקיצור השל"ה (דף נ"ג ע"ד), שיש להזהיר את מוכרי העליות בבהכ"ס, לא לומר פרשה זו נאה, כמו על עשרת הדברות. וכ"ד הבן יהוידע בעירובין שם. אך הרש"ש חולק וכותב שכה"ג מותר, וכ"כ מהר"ח פלאג' בס' עיני כל חי (כתובות פה). ומצאתי בס"ד תנא דמסייע לבי"א, דהנה רבינו המאירי, כתב ע"ז להדיא: "וכן השמועות אין ראוי לדחותן אלא להתייבב בטעמן, וכשיעייין בדבר ימצא הכל נאה ומתוקן". וכ"כ התורת חיים ומרומי שדה. ולפ"ז מ"ש הרמב"ם על מצות נר חנוכה, חביבה היא, שפ"ד.

וידידי הגאון רבי ישראל מאיר דני שליט"א מחו"ר בהמ"ד לדיינות "ברכת אברהם" תירץ שכונת הרמב"ם שמהות מצות נר חנוכה חביבה היא, כלומר שנתקנה על חביבות הנס, שהיו יכולים לקיים בטומאה וכדו' וקיימוה בהידור, שמתעם זה קיומה דרך הידור ריבוי נרות ובני הבית.

עוד כתב לחדש ביבי"א, שאינו איסור גמור ממש, רק מדת ד"א ומנהג יפה שלא לעשות כן. ומטעם זה הרמב"ם והשו"ע השמיטו דבר זה מההלכה, אע"פ שהר"ף והרא"ש הביאו גמ' זו. [וקצת יש להעיר שא"כ מדוע העיר רבא לרב נחמן ע"ז, ועוד דממה שדרשו בגמ' על זה את המקרא ורועה זונות, משמע שאינו רק בגדר מדת ד"א ומנהג יפה, וצ"ע].

עוד כתב ביבי"א, שהשומע חידוש של פלפול או דרשה, ומרוב התפעלותו השבח השביח באמירת זו נאה וקילוס, אין בזה שום חשש להחמיר, ובוה תירץ קושיית הט"ז בדברי דוד (ר"פ קרח), על מ"ש רש"י, שפרשה זו נדרשת יפה במדרש נחומא, והרי אסור לומר שמועה זו נאה. ולפי האמור ניחא, דאדרבה הואיל ואין נפק"מ להלכה שפיר דמי לומר כן, שהרי הדבר תלוי ביופי הדרשה וחקי יטעם מתיקתה וערבותה. והכל לפי כח הדורש אשר בדברו מעריב ערבים, על אוזן שומעיהם. וכמו כן יישוב קושיא ופלפול נאה הקרוב לאמת, מילתא דתקבל על לב שומעיה. בכל אלו מותר לשומע לקלס את החידוש שמתפעל ממנו. ושכ"כ בקיצור מהר"ח פלאג' בס' עיני כל חי (כתובות פה:).

חיוב ראיית הנרות וסגולת ימי החנוכה

מנהג יפה לישב על ליד הנרות שיעור זמן ההדלקה, דהנה מצינו ברמב"ם (פרק י"ד מהל' נזקי ממון הלכה י"ג), שהמדליק נר חנוכה בחוץ היה לו לישב ולשמר את הנרות שלא יזיקו, ולפיכך גמל טעון פשתן שעבר ברשות הרבים, ודלקה בנר חנוכה שהניחה בחוץ והדליק את כל הבירה, חייב המדליק אף בדמי פשתן, מפני שהיה לו לישב ולשמור, וכן פסק השו"ע (הו"מ סי' תי"ח כ"ב), וכן כתב בספר האשכול (ב"ק פ"ב עמ' כ"ב).

אך מלבד טעם זה, הנה מצינו שיש עניין גדול בראיית נרות החנוכה, כמו שמצינו בגמרא (שבת כג.), שבחנוכה התחדש שאף מי שלא סיפק בידו להדליק נרות, תיקנו חכמים שיכול לברך ברכת שעשה ניסים על ידי ראיית הנרות.

והאחרונים הביאו את דברי בעל החוות יאיר בפירושו מקור חיים (סימן תרע"ב), שכתב: עיקר המצוה שיהיה המדליק אצל הנרות חצי שעה לראות אותם לשמוח בהם, כי הם גם כן זכר לשמחה שהיו מדליקין אחר הנס, כמו שאמרו והדליקו נרות בחצרות קודשך, וכן משמע ממה שאומרים אין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם, לכן הרואה גם כן מברך, ואין מספיק שידליק וילך למקום אחר.

ובשו"ת שב יעקב (ח"א סי' כ"ב), כתב בזה"ל: "ומצוה לראותן כדי לזכור הנס על ידי זה, וכמו דאיתא בנוסח הנרות הללו, "אין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותן בלבד", משמע שכל זמן שאין לנו רשות להשתמש בהן מצוה לראותן".

והגאון האדרת בספרו נפש דוד (אות י"ד), כתב: מצות נר חנוכה חביבה עלי מאד, ולולא שיחת הבריות הייתי מהדר שידלקו זמן רב כפי היכולת. והתענגתי לשבת בחדר שבו הנרות לראותם ולהסתכל בהם בכל רגע, ולא הלכתי מאותו חדר רק כשהייתי אנוס מחמת עבודת הציבור, ובכל זאת ישבתי נגד פתח החדר כדי להסתכל בהם כפעם בפעם, והייתי שש ושמח בהם הרבה.

ויש לציין כי מלבד חיוב המצוה שיש בהבטחה על הנרות, מצינו כמה סגולות בדבר. דהנה בספר בינת ישראל (חנוכה נט.), כתב שקיבל מרבתינו שראיית הנרות בעת הדלקתן סגולה גדולה היא לפעול שמחה בלב האדם ולהסיר מקרבו מרה שחורה. והמגיד מקוניץ בספר עבודת ישראל (הובא בס' כתר כהונה עמ' קכ"ו), כתב, ש"ע"י הסתכלות בנר חנוכה "לראותם בלבד", יכול כל אחד לתקן מה שפגם מעודו בראיית העין.

ובשפת אמת (מקץ שנת תר"מ) כתב, שהסתכלות בנרות חנוכה היא סגולה לזיכרון, ושלוה רמזו חז"ל מזוהה מימין ונר חנוכה משמאל ובעה"ב מצויין באמצע, כי מצוות אלו מביאין זיכרון, שמוזוה בפתח לזכור מלכותו יתברך, ובציצית כתוב למען תזכרו, ושכחה אותיות חשכה, וזכירה היא אור ורמז לזה מהכתוב "וראיתם וזכרתם", לכן גם הסתכלות בנר חנוכה מביאה זכירה כמו הסתכלות בציצית. וכי"ב כתב החת"ס בס' תורת משה (מקץ), שיש כח בהדלקת נרות חנוכה להועיל לזכירה.

והנה סגולת ימי החנוכה גדולים הם לעליה בתורה, כפי ששגור בפי הכל: מאי חנוכה? דתנו רבנן! שהרי כל ימי החנוכה נתקנו זכר לנס שהיה במגורה במקדש, והלא המגורה מסמלת את התורה ומשפיעה אורות התורה, כמו שאמרו רבותינו (ב"ב כ"ה:), הרוצה שיחכים ידירם, וסימנך מגורה בדרום. וכתב הנצי"ב מואלוז'ין בהעמק דבר (שמות כ"ז כ'), ששפע אור התורה בא ע"י שני כלי קודש, הארון והמגורה. הארון בא ליעוד הדברות שבכתב, וגם לציווי בקבלה בעל פה, אך עדיין אין בו כח הפלפול התלמוד והחידוש, שיהא אדם יכול לחדש מעצמו דבר הלכה שאינו מקובל. ולזה הכת הנפלא, ניתן כח המגורה אשר נכלל בו שבע חכמות וכל הכוחות הנדרשות לפלפול התורה. וביאר שכלולה היא בכפתורי ופרחי המגורה, ולכן בשעה שהיה רבי טרפון שומע דבר מתוקן, היה אומר כפתור ופרח! (ב"ר פרק צ"א), ובא ללמדנו בזה, שמה שתלמיד ותיק מחדש דבר טוב, הוא על ידי כח שנרמז בכפתור ופרח של המגורה.

והוסיף הנצי"ב שעל כן בבית שני שרבו ישיבות והעמידו תלמידים הרבה להויות דאביי ורבא שהוא התלמוד, נתחזק כח המגורה ע"י נס החנוכה. וזה מה שאמרו רבותינו (ברכות נו.), הרואה שמן זית בחלום יצפה למאור תורה, שנא' (שמות כ"ז) "ויקחו אליך שמן זית זך כתיב למאור להעלות נר תמיד".

"עין זויים למוזיקאים בה ותומכיה מאושר"

מי עבירך לאבותינו הקדושים הוא יברך וישמור וירומם ויצליח את כבוד ידידנו היקר מוזה הרבים מיוזידי סגולה רבי יוסף יעלי שליט"א פטרוץ העלון ל2000 מנזי העלון במייל! ימלא הקב"ה כל משאלות ליבו וב"ב לטובה ולברכה, אורך ימים ושנות זויים וכט"ס! זכות התורה תגן בעדו ובעד ב"ב!

"וקול התור נשמע בארצנו"

להאזנה לשיעורי מוזה"ר יוסף זוי סימן טוב שליט"א מוזה"ס "כרם יוסף" ו"אשכול יוסף" ע"ה"ת

073-371-8053

שמעו ותזי נבליכם

לצינתוק והאזנה בשידור זוי: זויג והקש # את השיעורים ניתן להוריד ממערכות "קול הלשון"

להאזנה

**לשיעורים אקטואליים:
073-371-8053**

חייג והקש את מספר השיעור:

**"הפיגוע בטרמפיאדה
בכניסה לירושלים": 264**

השקת ספר "המערה": 229

**"איך ניתן לדעת מי הוא צדיק
אמיתי": 266**

שיחה לחנוכה ופרשת וישב: 202

שיעור בסוגיית חנוכה: 199

עוד בענייני חנוכה: 201

השתתף ופרצה שריפה: 203

הדלקה מפני החשד: 139

הלכות חנוכה 140

מבטלין ת"ת להדלקה 142

שיעור חנוכה התשפ"ג: 267

שידור חי ימי שלישי בשעה 20:00

לרכישת ספרי המחבר:

054-84-60007/8 או 02-5373570

להאזנה לשיעורי המחבר:

073-371-80-53